

PROJEKT RESPID

Przegląd skutecznych metod wspierania samodzielności osób z niepełnosprawnością intelektualną

TEMAT 2: MIESZKALNICTWO WSPOMAGANE W KRAJACH PARTNERSKICH

Wprowadzenie. W tym dokumencie zaprezentowany jest efekt pracy partnerów projektu pn. „RESPID – Przegląd skutecznych metod wspierania samodzielności osób z niepełnosprawnością intelektualną”. W projekcie, który realizowany jest od września 2016 r. do października 2017 r., partnerzy z czterech organizacji PSONI (Polska), Rytmus (Czechy), ZPMPvSR (Słowacja) i Il Cerchio (Włochy) wymieniali się swoimi doświadczeniami i szukali dobrych praktyk we wspieraniu samodzielności dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną. Partnerzy mają wieloletnie doświadczenie w pracy na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną, więcej informacji o partnerach projektu: <http://respid.eu/index.php/prezentacja-partnerow/>

Praca obejmowała 6 obszarów funkcjonowania dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną:

- 1) Zatrudnienie wspomagane na otwartym rynku pracy
- 2) Mieszkalnictwo wspomagane
- 3) Współpraca z rodzicami osób z niepełnosprawnością intelektualną
- 4) Wpieranie osób z niepełnosprawnością intelektualną po śmierci rodziców
- 5) Rodzicielstwo osób z niepełnosprawnością intelektualną
- 6) Organizacja czasu wolnego osób z niepełnosprawnością intelektualną

Poniższe opracowanie dotyczy **mieszkalnictwa wspomaganego**, czyli metod wsparcia dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną, aby mogły mieszkać w niezależnych mieszkaniach ze wsparciem dopasowanym do ich potrzeb. Opracowanie jest podsumowaniem spotkania partnerów, które odbyło się w Pradze w terminie 9-10.02.2017 r., w trakcie którego partnerzy dzielili się swoimi doświadczeniami w tym obszarze.

Oto niektóre z naszych ustaleń:

- sytuacja w tych krajach partnerskich jest różna,
- terminologia jest inna, pod tą samą nazwą istnieją różne metody wsparcia,
- ilość znalezionych informacji również się różni,

- jednak mimo różnic mogliśmy się wzajemnie inspirować i dzielić doświadczeniami.

Tekst jest podzielony na kilka części: opis usług świadczonych przez partnerów w zakresie niezależnego mieszkalnictwa osób z niepełnosprawnością intelektualną, opis sytuacji w każdym z krajów, wzajemne inspiracje, przykłady dobrych praktyk, linki do przydatnych materiałów, czego się od siebie nauczyliśmy (w jaki sposób partnerzy planują włączyć rezultaty projektu do funkcjonowania swoich organizacji) i rozpowszechnianie wyników.

Opracowania pozostałych 5 tematów poruszanych w projekcie RESPID można znaleźć na stronie projektu w zakładce Materiały: <http://respid.eu/index.php/english-presentations/>

1. Ogólny stan usługi mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w krajach partnerskich

Czechy

W Republice Czeskiej wsparcie dla niezależnego mieszkalnictwa jest jedną z oferowanych usług społecznych. Zapewniane jest przez organizacje non-profit, a w ostatnich latach także instytucje zarządzające funduszami. Usługa charakteryzuje się tym, że osoby niepełnosprawne są objęte wsparciem w swoich domach na podstawie indywidualnego podejścia i rozpoznania ich potrzeb.

Usługodawca jest zobowiązany do świadczenia usługi w odniesieniu do wymagań jakościowych zgodnie z prawem socjalnym (2007). Usługa jest częściowo opłacana przez użytkowników usług, a kwota zależy od regionu w którym zamieszkuje.

W Czechach możemy znaleźć około 20 dostawców tej usługi.

Rytmus jest organizatorem ogólnokrajowych spotkań dostawców usługi i w zeszłym roku zainicjowaliśmy pierwszą ogólnopolską konferencję na temat Wspieranego mieszkalnictwa.

Polska

W Polsce, pomimo ratyfikacji Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych, głównym rozwiązaniem proponowanym dorosłym osobom z niepełnosprawnością intelektualną, którzy nie mogą mieszkać z rodzinami, są rozwiązania instytucjonalne, najczęściej domy pomocy społecznej. Z doświadczeń PSONI wynika, że większość dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną mieszka z rodzinami (rodzice, rodzeństwo). Inne rozwiązania, prowadzone na małą skalę, organizowane są głównie przez organizacje pozarządowe. Rozwiązania proponowane przez PSONI:

- ***mieszkania wspomagane*** i ***mieszkania chronione*** – nazewnictwo różni się w zależności od formy finansowania. W Polsce władze samorządowe finansują *mieszkania chronione*, natomiast *mieszkania wspomagane* są finansowane ze środków PFRON (Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych). Wymienione rodzaje mieszkań są przewidziane dla małej grupy osób z niepełnosprawnością intelektualną (w zależności od metrażu). Mieszkańcy są wspierani przez asystentów zatrudnionych przez PSONI. W ciągu dnia

mieszkańcy wychodzą do pracy lub uczestniczą w dziennych formach wsparcia (Warsztaty Terapii Zajęciowej, Środowiskowe Domy Samopomocy).

- **mieszkania treningowe** – stworzone w celu trenowania samodzielności osób z niepełnosprawnością intelektualną. Trening odbywa się w specjalnie do tego celu wyposażonym mieszkaniu i jest wspierany przez asystentów. Uczestnicy treningu nabywają umiejętność współpracy w grupie oraz mają okazje do interakcji z lokalnym środowiskiem; uczą się wykonywać obowiązki domowe; biorą udział w treningu ekonomicznym (posługiwanie się pieniędzmi); uczą się jak samodzielnie organizować czas wolny. Uczestnicy nabywają umiejętności niezbędne w codziennym funkcjonowaniu (np. gotowanie, sprzątanie, pranie).

Słowacja

Możliwości mieszkaniowe dla dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną:

- Mieszkanie z rodzicami, krewnymi;
- Mieszkalnictwo wspomagane;
- Mieszkanie samodzielne (w wynajętym lub własnościowym mieszkaniu) z okazjonalnym korzystaniem z usług socjalnych;
- Mieszkanie w wyspecjalizowanej instytucji (Dom Pomocy Społecznej). Dwa rodzaje mieszkań: 1) pobyt tygodniowy - mieszkaniec jest w placówce całodobowo od poniedziałku do piątku, w weekendy jedzie do domu rodzinnego; 2) placówki całodobowe.

Mieszkalnictwo wspomagane jest zapewniane w ramach usług socjalnych (Ustawa nr 448/2008, § 34). Z usługi mogą korzystać osoby dorosłe. Celem jest to, aby mieszkaniec mógł mieszkać w swoim środowisku, w lokalnej społeczności. Mieszkania i zapewniane wsparcie zależą od indywidualnych potrzeb klienta (superwizja, rodzaj mieszkania, poradnictwo socjalne, wsparcie w korzystaniu ze swoich praw, pomoc w przygotowywaniu posiłków, rehabilitacja społeczna). Usługodawcą może być samorząd lokalny lub organizacje pozarządowe. Osoba z niepełnosprawnością wnioskuje o przyznanie usługi, a decyzja jest w dużym stopniu uzależniona od poziomu zależności wnioskodawcy. Usługa mieszkalnictwa wspomagane jest finansowana każdorazowo dla konkretnej osoby, klient usługi również wnosi opłaty.

Problemem jest to, że na Słowacji jest bardzo mało mieszkań socjalnych, dlatego usługa świadczona jest w mieszkaniu prywatnym klienta, mieszkaniu zakupionym przez organizacje pozarządowe lub w wynajętym lokalu.

W jednym mieszkaniu wspomagany może mieszkać maksymalnie 6 osób, jeden podmiot może zarządzać maksymalnie 2 mieszkaniami (12 klientów).

Włochy

We Włoszech nie ma wielu doświadczeń w obszarze mieszkalnictwa wspomagane osób z niepełnosprawnością intelektualną. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną najczęściej mieszkają z rodzicami, a po ich śmierci zostają przeniesione do instytucji całodobowej.

Można znaleźć nieliczne doświadczenia **mieszkań grupowych** (z ang. co-housing), w których w większej strukturze, z wyznaczoną przestrzenią wspólną, mieszkają osoby z

niepełnosprawnością intelektualną wspierane kilka godzin dziennie przez edukatora. W tego typu mieszkaniach przestrzenie, takie jak salony, pralnie są pomieszczeniami wspólnymi, a każdy mieszkaniec ma swoje własne mieszkanie. We Włoszech niewiele jest przykładów mieszkań grupowych i są one zwykle tworzone przez rodziny osób z niepełnosprawnością intelektualną.

2. Mieszkalnictwo wspomagane w krajach partnerskich

a) Od kiedy świadczona jest usługa?

RYTMUS (Czechy) – Usługa mieszkalnictwa wspomagane jest świadczona od 2010 roku (w miastach Sokolov i Praga)

PSONI (Polska) – „Dom Rodzinny” pierwsze tego typu miejsce, zostało założone w 1992 roku przez Koło PSONI w Warszawie. W Domu Rodzinnym zamieszkuje 9 osób z niepełnosprawnością intelektualną. Dom jest przeznaczony dla osób, które nie mają rodzin, ani innego wsparcia nieformalnego.

Najszybszy rozwój mieszkań wspomaganych i chronionych prowadzonych przez PSONI rozpoczął się około roku 2000.

ZPMP v SR (Słowacja) – nasza organizacja prowadziła mieszkania wspomagane w Bratysławie w latach 2001-2014.

IL CERCHIO (Włochy) – Kooperatywa Il Cerchio świadczy usługi w domach osób z niepełnosprawnością, aby zwiększać ich autonomię oraz wspólnie z rodziną tworzy pomoce wizualne w celu ułatwienia osiągnięcia niezależności (narzędzia do opisu sytuacji społecznych, wykonywanie czynności domowych krok po kroku, tablice komunikacyjne, oprogramowanie). Osoba z niepełnosprawnością oraz jej rodzina są uczeni jak samodzielnie używać pomocy komunikacyjnych. Kooperatywa IL CERCHIO w swojej pracy stosuje techniki AAC (komunikacja wspomagająca i alternatywna), które są wsparciem dla osób z trudnościami w czytaniu i mówieniu.

b) Skala świadczonej usługi

RYTMUS (Czechy)

- 35 wspieranych osób w 6 miastach w regionie Karlove Vary; 7 osób korzysta z usługi w Pradze.

PSONI (Polska) – dane z roku 2016:

- Mieszkania wspomagane i chronione – 20 mieszkań dla 200 osób z niepełnosprawnością intelektualną, mieszkania prowadzone są przez 19 Kół terenowych PSONI;
- Mieszkania treningowe – 13 mieszkań, w roku 2016 w treningu wzięło udział 380 osób, mieszkania prowadzone są w 13 Kółach terenowych PSONI.

ZPMP v SR (Słowacja)

- W latach 2001-2014 - mieszkanie na parterze, z 3 sypialniami, kuchnią, salonem, łazienką. Z mieszkania korzystało 2 do 3 osób z niepełnosprawnością intelektualną.

IL CERCHIO (Włochy) – Obecnie nie prowadzimy usługi mieszkalnictwa wspomaganego. Naszym celem jest realizacja pracy z dorosłymi osobami z niepełnosprawnością intelektualną i próba przeniesienia rozwiązań i pomysłów widzianych w innych krajach partnerskich do naszej praktyki. Spróbujemy zmienić sposób, w jaki postrzegane jest niezależne życie osób z niepełnosprawnością intelektualną, niekoniecznie związane jedynie z ich sytuacją po śmierci rodziców (Temat „After us”/”Po nas”), ale podkreślając, że osoba z niepełnosprawnością intelektualną ma prawo samodzielnie decydować o samodzielnym życiu. Rozumiemy, że jest to ważna i potrzebna zmiana kulturowa.

c) Wspierane grupy

RYTMUS (Czechy)

W Pradze:

- Dorośli z niepełnosprawnością intelektualną, którzy chcą mieszkać samodzielnie, zgodnie ze swoimi potrzebami i aby zrealizować ten cel potrzebują indywidualnego wsparcia;

W regionie Karlove Vary:

- Osoby dorosłe, w przeszłości mieszkańcy instytucji całodobowych (typu DPS), które zdecydowały się opuścić te placówki i rozpocząć samodzielne życie w wynajętych mieszkaniach,
- Osoby te korzystają z usług społecznych,
- Z usługi korzystają również osoby zagrożone umieszczeniem w placówce całodobowej (osoby z niepełnosprawnością intelektualną mieszkające ze starszymi rodzicami)

PSONI (Polska) – mieszkania wspomagane, chronione, treningowe przeznaczone są dla dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną, osób korzystających z innych rodzajów wsparcia oferowanego przez PSONI (zatrudnienie wspomagane, placówki takie jak Warsztaty Terapii Zajęciowej, Środowiskowe Domy Samopomocy).

Usługa świadczona dla osób mieszkających z rodzicami. Brak danych o osobach wcześniej mieszkających w Domach Pomocy Społecznej, które przeniosły się do mieszkań wspomaganych.

Niektóre Koła PSONI wspierają również osoby mieszkające samodzielnie w ich własnych mieszkaniach, nie prowadzimy statystyk dla tego typu wsparcia.

ZPMP v SR (Słowacja) – tworzymy warunki umożliwiające dorosłym z niepełnosprawnością intelektualną mieszkanie w ich środowisku, w lokalnej społeczności.

IL CERCHIO (Włochy) – wsparcie oferowane dorosłym z niepełnosprawnością intelektualną, osobom korzystającym z innych usług świadczonych przez Il Cerchio.

d) Długość świadczenia wsparcia w ramach mieszkalnictwa wspomaganego

RYTMUS (Czechy) – wsparcie jest zapewniane tak długo jak potrzebuje tego klient.

PSONI (Polska) – brak ram czasowych, wsparcie jest świadczone nieprzerwanie, tak długo jak osoba go potrzebuje.

ZPMP v SR (Słowacja) – w 2014 roku z powodu braku finansowania musieliśmy zakończyć usługę mieszkalnictwa wspomaganego, inne organizacje nadal świadczą usługę.

IL CERCHIO (Włochy) – bez ograniczeń czasowych.

e) Źródła finansowania usługi

RYTMUS (Czechy) – finansowanie z Ministerstwa Spraw Społecznych, władze regionu Karlovy Vary i Miasto Praga, Europejski Fundusz Społeczny oraz opłaty pobierane za usługi od użytkowników.

PSONI (Polska) – mieszkania chronione są finansowane ze środków władz lokalnych, mieszkania są własnością władz lokalnych; mieszkania wspomagane są finansowane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON); mieszkania treningowe są finansowane z różnych źródeł. Usługi mogą być współfinansowane z zasobów organizacji pozarządowych lub użytkowników usług.

ZPMP v SR (Słowacja) - Finansowanie z wielu źródeł: opłaty od klientów; wkład od władz samorządowych; finansowanie z projektów; własne środki ZPMP v SR.

IL CERCHIO (Włochy) – Finansowanie działalności IL CERCHIO – asystent domowy i AAC – jest finansowane przez rodzinę z własnych środków lub w niektórych przypadkach przewiduje się wkład ze strony opieki społecznej, służby zdrowia lub gmin. Począwszy od 2017 roku dostępne są również fundusze regionalne przeznaczone na niezależne życie osób z niepełnosprawnością, ale na razie nie są ustalone zasady ich rozdziału.

3. Inspiracje, metody warte rozpowszechniania

RYTMUS (Czechy) – kontynuacja stosowania Podejścia skoncentrowanego na osobie – portret na jednej stronie (z ang. One page profile), kręgi wsparcia, zaangażowanie osób z otoczenia osoby wspieranej;

PSONI (Polska) – współpraca pomiędzy Kołem PSONI w Gdańsku a Urzędem Miasta Gdańsk; Gdański Program Mieszkalnictwa Społecznego dla osób/rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym na lata 2016-2023. Program ma na celu umożliwienie osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym samodzielnego mieszkania (z okresowym lub długotrwałym

wsparciem) w lokalnej społeczności, tym samym zapobiega izolowaniu tej grupy osób w instytucjach takich jak Domy Pomocy Społecznej.

Link do treści programu:

[file:///G:/PSONI%202016/Erasmus+ RESPID/1 Realizacja RESPID/B Praga 9-10.02.2017/Merytoryka/Gda%C5%84sk/Gdanski-Program-Mieszkalnictwa-85820-\[www.gdansk.pl\].pdf](file:///G:/PSONI%202016/Erasmus+ RESPID/1 Realizacja RESPID/B Praga 9-10.02.2017/Merytoryka/Gda%C5%84sk/Gdanski-Program-Mieszkalnictwa-85820-[www.gdansk.pl].pdf)

Prezentacja przygotowana na potrzeby projektu RESPID (język angielski):

http://respid.eu/wp-content/uploads/2018/01/City_model_GDAŃSK_PSONI_FINAL.pdf

ZPMP v SR (Słowacja) – Podejście skoncentrowane na osobie, standardy mieszkań wspomaganych.

IL CERCHIO (Włochy) – Inspiracja wynika z podejścia stosowanego przez innych partnerów w kwestii tego, że niezależne życie osób z niepełnosprawnością nie powinno polegać jedynie na zakwaterowaniu w mieszkaniach grupowych (co-housing), ale może ono polegać na mieszkaniu w niezależnych mieszkaniach w mniejszych miejscowościach, w których sąsiedzi wspierają osoby z niepełnosprawnością intelektualną co przeciwdziała ich stygmatyzacji i marginalizacji.

4. Przydatne linki :

RYTMUS (Czechy)

- Strona organizacji Rytmus - <http://www.rytmus.org/>;
- Strona kanadyjskiej organizacji Canadian Association for Community Living - <http://www.cacl.ca/>;
- Strona organizacji Inclusive Solutions (narzędzia w języku angielskim dot. planowania skoncentrowanego na osobie; tworzenie kręgów wsparcia; <http://inclusive-solutions.com/>

PSONI (Polska)

- 4 filmy przygotowane w ramach projektu RESPID - w języku polskim z angielskimi napisami, użytkownicy usług świadczonych przez PSONI w Warszawie opowiadają o swoich doświadczeniach ze wspieranym mieszkalnictwem: <https://www.youtube.com/watch?v=kFMFcds2oRo&list=PL6IFKrZAJ8iKHCSrDVZe4TVO7kV8geTpo>
- filmy przygotowane w ramach projektu RESPID - wizyta w Zespole Mieszkań Wspomaganych w Gdańsku: https://www.youtube.com/watch?v=2LtKy023KY4&index=3&list=PL6IFKrZAJ8iltVWOZzayZe9NaH_um9E4
- Strona Zespołu Mieszkań Wspomaganych PSONI w Gdańsku - <http://psoni.gda.pl/zmw/>

- Strona Koła PSONI w Warszawie (mieszkanie treningowe, mieszkanie wspomagane, Dom Rodzinny) - <http://www.psouu.warszawa.pl/>

ZPMP v SR (Słowacja)

- Czasopismo "Informacje" wydawane przez ZPMPvSR, w którym znajdują się artykuły dot. mieszkalnictwa wspomagane - <http://www.zpmpvsr.sk/index.php/uzitocne/casopisy>
- Strona internetowa i profil Facebook ZPMPvSR - <http://www.zpmpvsr.sk;>
<http://www.facebook.com/zpmpvsr>
- strona internetowa kampanii "Nie chcę, ale muszę" (filmy dotyczące negatywnego wpływu ubezwłasnowolnienia na niezależne życie osób z niepełnosprawnością intelektualną) - <http://www.nechcememusim.sk>

IL CERCHIO (Włochy)

- Strona internetowa i profil Facebook organizacji IL CERCHIO - [https://www.facebook.com/reciprocamente.ilcerchio/;](https://www.facebook.com/reciprocamente.ilcerchio/)
http://www.ilcerchio.ra.it/main/index.php?id_pag=54

5. Dobre praktyki

RYTMUS (Czechy)

Informacje o celu usługi mieszkań wspomaganych, grupie wspieranych osób, zespole pracowników, charakterystyce usługi, obszarach wsparcia oraz metodach pracy znajdują się w prezentacji pn. „Rozwiązania dla mieszkań wspomaganych / Supported living arrangement):

http://respid.eu/wp-content/uploads/2018/01/RYTMUS_supported_living_RESPID_ENG.pdf

Przykładem „historii sukcesu” rozwiązań, stosowanych przez Rytmus w ramach usługi wsparcie w niezależnym mieszkaniu, jest historia małżeństwa Państwa Jachek z miejscowości Cheb. Obie osoby mieszkały kiedyś w domach opieki a obecnie są małżeństwem mieszkającym w samodzielnym mieszkaniu. W prezentacji przygotowanej ze wsparciem Rytmus Państwo Jachek opowiadają o współpracy z ich rodzinami i otoczeniem oraz o procesie usamodzielniania):

<http://respid.eu/wp-content/uploads/2018/01/Our-story-Michela-a-Standa-Jachkovi.pdf>

PSONI (Polska)

PSONI zaprezentowało przykład rozwiązań stosowanych przez Koło PSONI w Gdańsku, gdzie dorośli z niepełnosprawnością intelektualną mieszkają w Zespole Mieszkań Wspomaganych. Zespół Mieszkań został otwarty w 2007 roku. W prezentacji “Zespół Mieszkań Wspomaganych” znajdują się informacje o zespole pracowników i funkcji Asystenta Osoby Niepełnosprawnej, głównym celach wsparcia, Indywidualnych Planach Działania, procedurach rozwiązywania sytuacji trudnych:

Zakres wsparcia:

- Asystentura w samodzielnym prowadzeniu domu
- Wspieranie mieszkańca w przygotowywaniu posiłków
- Prowadzenie treningu ekonomicznego
- Wspieranie mieszkańca w korzystaniu z usług różnych urzędów
- Organizacja oraz spędzanie czasu wolnego
- Nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów społecznych

ZPMP v SR (SLOVAKIA)

ZPMP świadczyło usługę mieszkalnictwa wspomaganego w latach 2001-2014. Doświadczenie to pokazało nam, że osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą żyć samodzielnie. Mieszkańcy musieli zdobyć wiele nowych umiejętności, natomiast asystenci pomagali im, ale ich nie wyręczali. Dla każdej osoby przygotowywane były instrukcje w formie łatwym do czytania i rozumienia (ETR), które były porozwieszane w domu, na przykład - jak czyścić łazienkę, jak gotować proste potrawy. W przypadku napotkania trudności asystent omawiał je podczas spotkań superwizyjnych i uzyskane wskazówki stosował w rozwiązywaniu sytuacji problematycznych. Jednym z celów była współpraca z klientami, aby mogli się oni angażować w działania społecznościowe - każdy klient w ciągu tygodnia pracował lub uczęszczał do dziennej placówki i był wspierany w organizacji czasu wolnego – samodzielnie lub z asystentem.

IL CERCHIO (Włochy)

Dobre praktyki wspierające niezależne życia stosowane w naszej organizacji polegają na tworzeniu ścieżek szkoleniowych dotyczących tworzenia i korzystania z narzędzi AAC (komunikacja alternatywna i wspomagana) umożliwiających osobom z niepełnosprawnością intelektualną wizualizację zadań związanych z planem niezależnego życia. Edukator domowy (osoba z wykształceniem kierunkowym, pedagogicznym) poprzez szkolenie umożliwia klientowi osiągnąć autonomię i z biegiem czasu zmniejsza liczbę godzin wsparcia. Ponadto, aby stworzyć przyjazne i dostępne miasto (w którym obywatele są gotowi na przyjęcie i możliwość korzystania z narzędzi komunikacyjnych AAC, aby pomóc osobom z niepełnosprawnością intelektualną w realizacji ich codziennych czynności), projekt szkoleń powinien się rozszerzyć poza kontekst rodziny osoby z niepełnosprawnością i objąć również okolicę w której mieszka dana osoba. Np. szkolenie pracowników instytucji użyteczności publicznej (poczta, bank, kawiarnia, urzędy) z porozumiewania się z osobą używającą AAC – szkolenie tzw. partnerów komunikacyjnych.

Opis stosowanych przez IL CERCHIO metod wprowadzania komunikacji AAC znajduje się w prezentacji: „Narzędzia i techniki AAC/ AAC tools and techniques”: http://respid.eu/wp-content/uploads/2018/01/AAC-Tools-and-techniques_ILCerchio_RESPID.pdf

6. Wyciągnięte wnioski - rekomendacje dotyczące dalszego rozwoju

RYTMUS (Czechy)

- wykorzystanie narzędzi podejścia skoncentrowanego na osobie podczas planowania i świadczenia usługi;
- należy rozróżnić warunki mieszkaniowe, w których osoby z niepełnosprawnością intelektualną mieszkają w swoich mieszkaniach i są wspierane przez organizację (korzystają jedynie z usługi) od mieszkań chronionych (gdzie mieszkańcy są zakwaterowani w wynajmowanych od organizacji mieszkaniach).

PSONI (Polska)

- skoncentrowanie się na świadczeniu usług dla osób pragnących samodzielnie żyć we własnym mieszkaniu, rozwój usługi asystenta osobistego;
- dążenie do nawiązania kontaktu z osobami mieszkającymi w Domach Opieki Społecznej i umożliwienia im samodzielnego zamieszkania poza instytucją.

ZPMP v SR (Słowacja)

- wspieranie osób z niepełnosprawnością intelektualną, aby byli bardziej niezależni i świadomi swoich mocnych stron oraz potrafili poprosić o wsparcie;
- wspieranie procesu deinstytucjonalizacji, czyli programów przejścia osób z niepełnosprawnością intelektualną z dużych placówek całodobowych do samodzielnego mieszkania w społeczności lokalnej;
- zwiększenie działań mających zapewnić wsparcie osobom z niepełnosprawnością intelektualną po śmierci rodziców, np. asystent osobisty.

IL CERCHIO (Włochy)

- Dla przyszłego rozwoju mieszkalnictwa wspomaganego bardzo ważne jest, aby osoba z niepełnosprawnością intelektualną miała możliwość decydowania z kim i gdzie chce mieszkać oraz decydowania o innych obszarach swojego życia. Zamiast finansowania wielu godzin usług opiekuńczych, finansowane powinny być treningi samodzielności oraz tworzenie narzędzi wspomagających niezależność, aby osoby mogły żyć w zgodzie ze swoimi potrzebami.

Ten utwór jest dostępny na [licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)